

(4) สอนให้นักเรียนรู้จักใช้หนังสือและห้องสมุด

สุทธิลักษณ์ อ้วนวงศ์ (2521) ได้กล่าวถึง บทบาทหน้าที่ของห้องสมุด ในด้านการจัด และการบริการในสถานศึกษา มีดังนี้

(1) บริการให้ยืม-ส่งหนังสือ ได้แก่ การจัดบริการให้ยืมหนังสือโดยกำหนดระเบียบ และวิธีการไว้ชัดเจน และเปิดประกาศให้ผู้ใช้บริการได้ทราบอย่างเปิดเผย

(2) จัดเปิดบริการห้องสมุดตลอดวันโดยเฉพาะก่อนเวลาเข้าห้องเรียนและหลังเลิกเรียน อย่างน้อยครึ่งชั่วโมง เมื่อครูและนักเรียนจะได้มีความสะดวกในการมาใช้บริการ

(3) จัดบริการเอกสารสนเทศ คือ การจัดบริการตอบคำถามแก่ครูและนักเรียนโดยให้ครู และนักเรียนทราบว่า เรื่องที่ต้องการทราบนั้น จะค้นคว้าหาได้จากสิ่งพิมพ์ หรือหนังสือ หรือจาก แหล่งข้อมูลใด

(4) จัดบริการแนะแนวการอ่าน ซึ่งเป็นการบริการที่บรรณารักษ์จัดให้กับนักเรียนเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม เพื่อส่งเสริมและยกระดับการอ่านของนักเรียนให้สูงขึ้น รวมทั้งช่วยแนะหนังสือ ที่แต่ละคนสนใจ และทั้งเสนอแนะหนังสือที่น่าสนใจอื่น ๆ อีกด้วย

(5) จัดบริการปฐมนิเทศการใช้ห้องสมุด คือ การแนะนำให้นักเรียนรู้จักการใช้ห้องสมุด นำชม สาธิตการใช้บัตรรายการ การใช้หนังสืออ้างอิง เป็นต้น

(6) จัดทำคู่มือการใช้ห้องสมุด ซึ่งอาจทำเป็นรูปเล่มหรือจุลสารแจกจ่ายครู นักเรียน มีเนื้อหาเกี่ยวกับการใช้ห้องสมุด ประเภทหนังสือ วิธีการใช้บัตรรายการ วิธีค้นคว้าด้วยตนเอง

(7) จัดทำรายชื่อหนังสือประกอบรายวิชาต่าง ๆ รายชื่อหนังสือใหม่ ๆ ที่ห้องสมุดได้รับ หนังสือที่มีคุณค่า หนังสือที่ได้รับรางวัล ส่งให้ครูและนักเรียนทราบ

ในการจัดห้องสมุดนั้น ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีส่วนเกี่ยวข้อง ได้มีนักการศึกษาหลาย ท่านได้ให้แนวคิดหลากหลาย อาทิ

วิจิตร อีระกุล และ สุพิชญา อีระกุล (2523) ได้กล่าวถึง บทบาทของผู้บริหารในการจัด ห้องสมุด ดังนี้

(1) พยายามจัดให้มีห้องสมุดประจำโรงเรียน

(2) จัดเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการใช้ห้องสมุดอย่างเพียงพอ

(3) จัดหาหนังสือ วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ห้องสมุด ตลอดจนสนับสนุนด้านการเงินแก่

ห้องสมุด

- (4) ฝึกให้นักเรียนรู้จักห้องสมุด
- (5) สนับสนุนให้ครูใช้ห้องสมุดเป็นแหล่งค้นคว้าทางวิชาการ
- (6) ส่งเสริมให้ครูให้แหล่งการเรียนรู้การสอน โดยให้นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมค้นคว้าในห้องสมุด
- (7) ปรับปรุงองค์ประกอบของห้องสมุดให้ดีขึ้น
- (8) หาทางให้ครูและนักเรียนเข้าไปมีส่วนร่วมกับการจัดและบริการห้องสมุด เพื่อให้ทุก

คนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ จะได้ช่วยกันดำเนินงานให้ดีขึ้น

- (9) พยายามให้ครูทราบว่า การส่งเสริมให้นักเรียนใช้ห้องสมุดเป็นนโยบาย อย่างหนึ่งของโรงเรียน

จะเห็นได้ว่า ห้องสมุดมีบทบาทสำคัญต่องานด้านวิชาการและพัฒนาการทางสติปัญญาของนักเรียนมาก ด้วยเหตุนี้ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา จึงควรถือเป็นนโยบายสำคัญ ในการจัดตั้งห้องสมุดภายในโรงเรียนของตน ผู้บริหารควรรีการสนับสนุนและส่งเสริมเกี่ยวกับการจัดบริการห้องสมุดให้เป็นศูนย์กลางของการศึกษาในโรงเรียนได้อย่างแท้จริง ตลอดจนส่งเสริมให้ครูและนักเรียนใช้ประโยชน์จากห้องสมุดให้ได้ผลอย่างเต็มที่ โดย

- (1) พยายามหาบุคคลที่ได้รับการฝึกหัดดีแล้วมาเป็นบรรณารักษ์
- (2) พยายามสนับสนุนด้านการเงิน และกำลังใจตลอดจนเครื่องมือ เครื่องใช้และผู้ที่จะช่วยเหลืองานห้องสมุด เช่น เสมียน

ช่วยเหลืองานห้องสมุด เช่น เสมียน

- (3) จัดให้นักเรียนรู้จักใช้ห้องสมุด รู้จักใช้บริการห้องสมุด
- (4) จัดตารางสอนให้เหมาะสมที่นักเรียนจะได้มีโอกาสใช้ห้องสมุด
- (5) ส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
- (6) ครูใหญ่พยายามให้คณะครูทราบว่า การส่งเสริมให้นักเรียนใช้ห้องสมุดเป็นนโยบายสำคัญอย่างหนึ่งของโรงเรียน

(7) พยายามให้คณะครูทราบ ออกความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการดำเนินงานห้องสมุด เช่น จัดให้มีคณะกรรมการว่าด้วยห้องสมุด ทั้งนี้ ย่อมจะทำให้ห้องสมุด สนองความต้องการของโรงเรียนได้ดีขึ้น และคณะครูก็จะสนใจห้องสมุดมากยิ่งขึ้นด้วย

- (8) หาทางให้ห้องสมุดได้บริการแก่คณะครูอย่างเต็มที่ (พนัส หันนาคินทร์, 2524)

4) การสอนซ่อมเสริม

การสอนซ่อมเสริมเป็นงานส่วนหนึ่งของการบริหารหลักสูตรในโรงเรียน โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาให้เกิดสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนแก่นักเรียน ตามจุดมุ่งหมายที่หลักสูตรกำหนดไว้ ทั้งนี้เนื่องมาจากความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นปัจจัยสำคัญ ที่ส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์แตกต่างกัน (จรรยา จิยโชค, 2530) ทำให้นักเรียนบางคนจำเป็นต้องได้รับการสอนซ่อมเสริมเพื่อให้สอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียน งานสอนซ่อมเสริม ถือว่าเป็นงานในหน้าที่รับผิดชอบของผู้บริหารและครูในโรงเรียนประถมศึกษาจะต้องปฏิบัติ

ความหมายของการสอนซ่อมเสริม มีผู้ให้คำอธิบายเกี่ยวกับความหมายของการสอนซ่อมเสริมไว้ต่างกัน ดังนี้

ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535) กล่าวว่า การสอนซ่อมเสริม เป็นการสอนกรณีพิเศษ นอกเหนือไปจากการสอนตามแบบแผนปกติ เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของนักเรียน

อาภา สุจริตกุล (2516) กล่าวว่า การสอนซ่อมเสริมเป็นการสอนเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องและเสริมทักษะการเรียนรู้ใหม่ ๆ ให้แก่เด็ก เป็นการสอนที่จัดขึ้นสำหรับเด็กที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษจากครู การสอนแบบนี้ คณะครุศาสตร์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เรียกว่า การสอนเพื่อบรรเทาทุกข์ โดยแบ่งลักษณะกิจกรรมเป็น 2 ประเภท คือ

(1) กิจกรรมชดเชยข้อเสีย หรือบรรเทาข้อบกพร่องต่าง ๆ ของนักเรียน เช่น อ่านไม่ถูก คิดไม่ถูก หูตึงไม่ชัด หรือมีทักษะความคิดเห็นไม่ถูกมาแต่แรก

(2) กิจกรรมการสอนวิธีใหม่ ๆ เพื่อสอนทักษะนิสัยที่ถูกต้องให้แก่นักเรียน

กิติมา ปรีดีติลล (2532) ได้ให้แนวคิดว่าการสอนซ่อมเสริม หมายถึงการสอนเป็นพิเศษ นอกเหนือจากการสอนตามแผนการสอนปกติ เพื่อแก้ไขส่วนบกพร่องที่พบในตัวนักเรียน การสอนซ่อมเสริมเป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้นักเรียนที่เรียนช้า สามารถเรียนทันเพื่อน ช่วยให้นักเรียนที่เรียนช้าไม่เข้าใจ มีความเข้าใจมากยิ่งขึ้น ช่วยให้นักเรียนที่เรียนแล้ว ไม่สัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมายได้ สัมฤทธิ์ผล ช่วยให้นักเรียนที่เรียนดี เรียนเก่ง มีความเฉลียวฉลาดอยู่แล้ว ได้มีโอกาสเสริมความรู้ให้เพิ่มมากยิ่งขึ้น ลักษณะของการสอนซ่อมเสริมแบ่งได้เป็น 4 ประเภท คือ

(1) สอนซ่อมเสริมก่อนการเรียนการสอน

(2) สอนซ่อมเสริมในขณะทำการสอน

(3) สอนซ่อมเสริมรายวิชาเพื่อสอบแก้ตัว

(4) สอนซ่อมเสริมสำหรับนักเรียนที่มีความฉลาด เรียนรู้ได้เร็วกว่าคนอื่น

ส่วนวิธีการสอนซ่อมเสริมนั้น นักวิชาการและหน่วยงานที่ได้นำแนวคิดไว้ ดังนี้

สุรชัย ขวัญเมือง (2520) เสนอวิธีการสอนซ่อมเสริมไว้ อาจเป็นวิธีหนึ่งในหลายวิธี

ดังนี้

- (1) การสอนเป็นรายบุคคล
- (2) การเรียนเป็นกลุ่มย่อย ๆ หรือการให้นักเรียนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
- (3) การอ่านหนังสือเล่มอื่นประกอบ
- (4) การใช้สมุดแบบฝึกหัดสำเร็จรูป
- (5) การใช้หน่วยการเรียนรู้แบบโปรแกรม
- (6) การใช้เครื่องมือโสตทัศนศึกษา
- (7) การสอนซ้ำ
- (8) การให้เด็กเล่นเกม

กระทรวงศึกษาธิการ (2523) เสนอแนะวิธีการสอนซ่อมเสริมไว้ ดังนี้

(1) การสอนแบบตัวต่อตัว การสอนซ่อมเสริมแบบตัวต่อตัวระหว่างครูกับนักเรียนเป็นวิธีที่ดีที่สุด เพราะผู้สอนสามารถเลือกใช้ถ้อยคำหรือวิธีการที่เหมาะสมกับนักเรียน สามารถชักจูงความสนใจของนักเรียนได้อย่างใกล้ชิด และสามารถสอนได้ตรงตามที่นักเรียนกำลังประสบปัญหา ผู้สอนซ่อมเสริมนอกจากจะเป็นครูประจำชั้นหรือประจำวิชาแล้ว ถ้าหากใช้ครูคนอื่น ๆ ได้ก็ยิ่งดี เพราะครูผู้สอนจะได้ให้ความรู้ความเข้าใจแก่เด็กในแนวทางใหม่ที่ต่างไปจากเดิม

(2) การสอนเป็นกลุ่มย่อย เพื่อความสะดวก ควรจัดนักเรียนที่มีปัญหาเหมือนกัน ในกลุ่มเดียวกันประมาณ 2-3 คน ผู้สอนอาจจะใช้วิธีสอนและนำงานสลับหมุนเวียนกันไปทีละกลุ่ม ข้อดีของวิธีนี้ คือ นักเรียนในแต่ละกลุ่มจะช่วยแก้ปัญหาเกี่ยวกับความเข้าใจในบทเรียนซึ่งกันและกัน ร่วมมือกัน ไม่ทำให้ใครรู้ว่าไม่ยอมหรือไม่เด่น ผู้สอนนอกจากจะใช้ครูที่สอนประจำชั้นแล้ว ก็อาจจะเปลี่ยนให้ผู้อื่นแทนหรือหมุนเวียนกันก็ได้

(3) นักเรียนสอนกันเอง ในการสอนซ่อมเสริมผู้สอนอาจคัดเลือกนักเรียนที่เก่งช่วยสอนนักเรียนที่ยังไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ โดยให้ช่วยสอนแบบตัวต่อตัวหรือสอนเป็นกลุ่มย่อย ข้อดีของการสอนวิธีนี้ คือ นักเรียนใช้ภาษาเดียวกัน การถ่ายทอดความรู้และการใช้ถ้อยคำอธิบายก็ดีย่อมทำให้เข้าใจภาษาได้ง่ายกว่าภาษาที่ครูใช้ และทั้งยังทำให้ผู้ช่วยสอนสนใจการเรียนเพิ่มขึ้น เพราะต้องมีความรับผิดชอบมากขึ้น

ในการสอนซ่อมเสริมนั้น ผู้บริหารโรงเรียนนับว่า เป็นผู้ที่มีความสำคัญที่สุดในการกระตุ้นให้เกิดการสอนซ่อมเสริมในโรงเรียน โดยผู้บริหารโรงเรียนควรมีบทบาทดังต่อไปนี้

(1) กำหนดโครงการสอนซ่อมเสริมในโรงเรียนและให้ถือเป็นแผนปฏิบัติการประจำปีที่มีความสำคัญ อยู่ในระดับสูง

(2) ติดตาม ตรวจสอบนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนเป็นรายบุคคล และทำการทดสอบนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนเป็นรายบุคคล และทำการทดสอบนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนเหล่านั้นเป็นระยะ ๆ เพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียนแต่ละคน โดยประสานงานกับครูประจำชั้น

(3) สนับสนุนด้านสื่อ วัสดุอุปกรณ์สำหรับการสอนซ่อมเสริม

(4) เปิดโอกาสให้ครูได้ศึกษาหาความรู้ และมีประสบการณ์เกี่ยวกับการสอนซ่อมเสริมที่มี

คุณภาพ

(5) ยกย่องและให้กำลังใจแก่ครูผู้ปฏิบัติการสอนซ่อมเสริมอย่างจริงจัง

(6) นิเทศติดตามผลและเข้าเยี่ยมชั้นเรียนเป็นประจำ (จรรยา จิยโชค, 2530)

2.4.4 สื่อการสอน

การเรียนรู้เป็นกระบวนการสื่อความหมาย (Communicative process) ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน โดยมีตัวกลาง คือ สื่อการสอน เป็นตัวช่วยในการถ่ายทอดความรู้ ซึ่งสื่อการสอนหมายถึงสิ่งต่าง ๆ ที่ใช้เป็นเครื่องมือ หรือช่องทางสำหรับถ่ายทอดหรือนำความรู้ไปสู่ผู้เรียน และทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ (สันต์ และนิมณีใจ ภิบาลสุข, 2525) สื่อการสอนช่วยในการจัดการศึกษามีประสิทธิภาพสูงขึ้น ช่วยให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนดียิ่งขึ้น ผู้บริหารหลักสูตรควรจะได้นำเอานวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับธรรมชาติของวิชาและสภาพท้องถิ่น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้เห็นความสำคัญและประโยชน์ของสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีต่าง ๆ ต่อการพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษาจึงได้จัดโครงการพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษา (คพศ. 7) โดยจัดให้มีศูนย์บริการสื่อการเรียนในระดับจังหวัดและในระดับกลุ่มโรงเรียน เพื่อเป็นแหล่งบริหารสื่อสำหรับโรงเรียน พร้อมทั้งกำหนดให้มีเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์วิชาการ เพื่ออำนวยความสะดวกในการผลิตและการใช้สื่อการสอนให้เป็นไปอย่างทั่วถึงในโรงเรียนในเขตบริการ จนทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียน

การสอน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2528) สื่อและวัสดุอุปกรณ์ประกอบการสอนชนิดต่าง ๆ จะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษา ก็ต่อเมื่อมีการนำสื่อเหล่านั้นไปใช้ในการกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การนำสื่อประกอบการสอนไปใช้ในโรงเรียนประถมศึกษาเป็นหน้าที่ของครูสอน ผู้บริหาร และบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องปฏิบัติ

1) ความหมายของสื่อการสอน

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2521) กล่าวว่า สื่อการสอน หมายถึง วัสดุ (สิ่งสิ้นเปลือง) อุปกรณ์ (เครื่องมือที่ไม่พรั่งพร้อมได้ง่าย) และวิธีการ (กิจกรรม ละคร เกม การทดลอง ฯลฯ) ที่ใช้เป็นสื่อกลางให้ผู้สอนสามารถส่งหรือถ่ายทอด ความรู้ เจตคติ และทักษะไปยังผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ สมหญิง กลั่นศิริ (2521) สันทัต ภิบาลสุข และนิมพ์ใจ ภิบาลสุข (2525) และรุ่งทิวา จักรกร (2527) ที่ให้แนวคิด สรุปได้ว่า สื่อการสอนหมายถึง วัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการที่ใช้ในกระบวนการสอน เพื่อให้ครูและนักเรียนเข้าใจสิ่งถ่ายทอดซึ่งกันและกันให้ได้ผลดีตามความมุ่งหมายของการสอน

Hass และ Packer (1965) และ Shores (1960) ได้ให้ความเห็น สรุปได้ว่า สื่อการสอนเป็นเครื่องมือช่วยสื่อความหมาย จัดขึ้นโดยครูและนักเรียน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ เครื่องมือที่ใช้ประกอบการสอนทุกชนิด จัดเป็นสื่อการสอน เช่น หนังสือในห้องสมุด วัสดุทัศนวัสดุต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ สไลด์ ฟิล์มสกริปรูปภาพ แผนที่ ของจริง และทรัพยากรจากแหล่งชุมชน

จากความหมายของสื่อการสอนดังกล่าว สรุปได้ว่า สื่อการสอน หมายถึง วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เครื่องมือเครื่องใช้ด้านเทคโนโลยี เทคนิควิธีการสอน และรวมถึงสถานที่ต่าง ๆ ที่เป็นแหล่งความรู้ เพื่อให้ครูและนักเรียน ได้เข้าใจสิ่งซึ่งต้องการถ่ายทอดให้กันและกันอันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่พึงประสงค์

2) ประโยชน์ของสื่อการสอน

วัสดุอุปกรณ์ และสื่อการสอนมีคุณค่าต่อการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

- 1) ช่วยให้คุณภาพการเรียนรู้ดีขึ้น เพราะมีความจริงจังและมีความหมายชัดเจนต่อผู้เรียน
- 2) ช่วยให้ผู้เรียนสนใจและมีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน ในกระบวนการเรียนการสอน
- 3) ช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ได้โดยเร็วมากขึ้นในเวลาที่กำหนดไว้จำนวนหนึ่ง

- 4) ช่วยให้ผู้เรียนจำ ประทับความรู้สึก และทำอะไรเป็นเร็วขึ้น
- 5) ช่วยส่งเสริมการคิดและการแก้ปัญหาในกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน
- 6) ช่วยให้ผู้เรียนรู้ ในสิ่งที่เรียนได้ลำบาก โดยการช่วยแก้ปัญหา หรือข้อ

จำกัดต่าง ๆ ได้ดังนี้

- (1) ทำสิ่งที่ซับซ้อนให้ง่ายขึ้น
 - (2) นำนามธรรมให้เป็นรูปธรรมขึ้น
 - (3) ทำสิ่งที่เคลื่อนไหวหรือเปลี่ยนแปลงช้าให้ดูเร็วขึ้น
 - (4) ทำสิ่งที่เคลื่อนไหวเร็วให้ดูต้อง
 - (5) ทำสิ่งที่ใหญ่มากให้ย่อขนาดลง
 - (6) ทำสิ่งที่เล็กมากให้ขยายขนาดขึ้น
 - (7) นำอดีตมาให้ศึกษาได้
 - (8) นำสิ่งที่อยู่ไกลหรือลึกลับมาศึกษาได้
- 7) ช่วยให้นักเรียนเรียนสำเร็จง่ายขึ้นและสอบได้มากขึ้น (วาสนา ช่างทา, 2522)

บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนกับการสอน

จากคุณประโยชน์ของสื่อการสอนดังกล่าว จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่โรงเรียนจะต้องจัดดำเนินการเกี่ยวกับสื่อการสอน เพื่อส่งเสริมการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งผู้เรียนยังอยู่ในวัยเด็กยังไม่สามารถเข้าใจสิ่งที่ป็นนามธรรมได้ดีเท่าที่ควรจึงจำเป็นต้องใช้สื่อการสอนประกอบในชั้นเรียน เพื่อช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพ การเรียนรู้ให้ดียิ่งขึ้น ผู้บริหารโรงเรียนในฐานะผู้นำทางวิชาการของโรงเรียนจึงต้องปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้นำในการใช้สื่อการสอนในโรงเรียนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารในเรื่องนี้

Erickson (1968) ได้กล่าวไว้ว่า

- 1) ผู้บริหาร จะต้องเป็นผู้กำหนดนโยบายและแนวทางในการจัดหา การใช้ การบำรุงรักษาสื่อ ตลอดจนการมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบ
- 2) เป็นผู้นำทิศ ในฐานะที่ผู้บริหารเป็นนักการศึกษา จะต้องพยายามช่วยเหลือครูให้สามารถใช้สื่อการสอนมาประกอบกระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยกระบวนการนี้เทศการศึกษา

3) เป็นผู้มีความรู้ในด้านสื่อการสอน ผู้บริหารจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับสื่อการสอนสามารถที่จะให้คำแนะนำ เผยแพร่หรือสร้างสรรค์ สื่อการเรียนการสอน เพื่อนำมาใช้ในโรงเรียนได้

4) เป็นช่างเทคนิค ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความสามารถพอสมควร เกี่ยวกับวิธีการใช้ และรู้ถึงประสิทธิภาพของสื่อการสอนแต่ละชนิด แต่ไม่จำเป็นต้องเป็นช่าง ซึ่งทำหน้าที่แก้ไขและบำรุงรักษาสื่อเสียเองทั้งหมด แต่ควรมีความรู้ไว้เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารสื่อการสอนภายในโรงเรียน

ชาญชัย ศรีไสยเพชร (2525) ได้แสดงความคิดเห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องรับผิดชอบต่อการจัดหาและจัดใช้สื่อการสอน เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาระดับสูงที่สุดนั้น ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความสามารถ 5 ประการคือ

- 1) การจัดประเมินความต้องการทางด้านสื่อการสอน
- 2) การจัดสื่อการสอน
- 3) การประสานการใช้สื่อการสอน
- 4) การควบคุมเลือกสรรสื่อการสอน
- 5) ช่วยพัฒนาสื่อการสอนขึ้นใช้เอง

จากนักการศึกษาที่กล่าวไว้นั้น จะเห็นว่า อุปกรณ์การสอนเป็นตัวการสำคัญสิ่งหนึ่งที่จะช่วยให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดผลดี ผู้บริหารจะต้องให้การสนับสนุน และส่งเสริมครูในการใช้อุปกรณ์การสอนอย่างเต็มที่ ทั้งต้องหาวิธีควบคุม บำรุงรักษาให้อุปกรณ์การสอนมีอายุการใช้งาน และเกิดผลคุ้มค่ามากที่สุด จัดหาแหล่งวิชาการ สถานประกอบการ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้มาก

2.4.5. การปรับปรุงการเรียนการสอน

การปรับปรุงการเรียนการสอนเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการบริหารการศึกษา หรือการบริหารโรงเรียนเพราะในปัจจุบันโลกได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว มีวิทยาการและเทคโนโลยีใหม่ๆ เกิดขึ้น ในด้านการศึกษาที่เช่นเดียวกัน เช่น หลักสูตร เนื้อหา วิธีการสอน และเทคโนโลยีทางการศึกษาก็เปลี่ยนแปลงไป ทำให้เกิดความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุง และพัฒนาสิ่งเหล่านี้ให้ทันกับวิทยาการที่ก้าวหน้า สถานศึกษาใดที่ตั้งขึ้นมาแล้ว ไม่เคยปรับปรุงเกี่ยวกับการเรียนการสอนเลย โรงเรียนหรือสถานศึกษาแห่งนั้น ย่อมต้องล้าสมัย เพราะวิทยาการต่าง ๆ ได้ก้าวหน้าไปอย่างไม่หยุดยั้งดังกล่าแล้ว ผู้บริหารในฐานะที่เป็นผู้รับผิดชอบในโรงเรียน จึงจำเป็นที่จะต้องพิจารณา

ปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็นด้านเนื้อหา วิธีสอน หรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน ผู้บริหารจะต้องติดตามดูอย่างใกล้ชิดและให้คำแนะนำ หรือวิธีการปรับปรุงให้ดีขึ้น (กิตติมา ปรีดีติลล, 2532)

ในการปรับปรุงการเรียนการสอน ขอเสนอองค์ประกอบ 2 ประการ คือ การนิเทศการศึกษา และการฝึกอบรมครู

1) การนิเทศการศึกษา

การนิเทศการศึกษาและความหมายของการนิเทศการศึกษา

การบริหารการศึกษาในปัจจุบันมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ เพื่อต้องการพัฒนาครูซึ่งเป็นบุคลากรที่มีความสำคัญทางการศึกษา และเป้าหมายที่สำคัญคือ นักเรียน จึงมีการเร่งรัดคุณภาพการศึกษา และวิธีหนึ่งที่น่าสนใจมากคือ การนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งขณะนี้ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของงานนิเทศการศึกษา จึงได้กำหนด ปี 2532 เป็นปีทองของการนิเทศการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2532)

Adams และ Dickey (1953) ได้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษา คือ แผนงานที่จัดทำขึ้นเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน

Kimball Wiles (1967) ได้ให้ความหมายการนิเทศการศึกษา คือ การแนะนำซึ่งกันและกัน วางแผนร่วมกัน ปรึกษาหารือซึ่งกันและกัน เพื่อหาแนวทางปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้น

นาฏเจสสิยา สุมาวงค์ (2516) อธิบายว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึงการปรับปรุงสิ่งต่าง ๆ ที่มีต่อการปรับปรุงการเรียนให้ดีขึ้น

สงัด อุทรานันท์ (2524) ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาในเชิงปฏิบัติการว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกับครู และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้ได้มาซึ่งสัมฤทธิ์ผลสูงสุดในการเรียนของนักเรียน

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษาหมายถึง การวางแผนร่วมกันที่จะดำเนินการปรับปรุงการเรียนการสอนในโรงเรียน เพื่อให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น

1) จุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา

สงัด อุทรานันท์ (2527) ได้ให้ความเห็นว่า การนิเทศการศึกษาที่ดีต้องมีจุดมุ่งหมายพอสรุปได้ดังนี้ คือ

- 1) เพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพสูงขึ้น กล่าวคือ มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานสูงขึ้น
- 2) เพื่อพัฒนางานให้ดีขึ้น กล่าวคือ เมื่อเกิดการนิเทศแล้ว ปัญหาจากการปฏิบัติงานจะมีน้อยที่สุด และผลงานที่ได้รับ จะมีคุณภาพสูง
- 3) เพื่อพัฒนากระบวนการทำงาน หมายถึง การนิเทศที่ดีต้องประสานสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ปฏิบัติงานและลดความขัดแย้งให้น้อยที่สุด
- 4) เพื่อการสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน นั่นคือ การสร้างความมั่นใจ ความสุขมีกำลังใจในการทำงานนั่นเอง

ในการนิเทศการศึกษานั้น ผู้บริหาร เป็นผู้ที่มีส่วนอย่างมากในการนิเทศภายในโรงเรียน เนื่องจากผู้บริหารเป็นผู้ที่ให้คุณและโทษแก่บุคลากรภายในโรงเรียนได้ แต่ผู้บริหารจะต้องพิจารณาตนเองว่า เมื่อใดจะใช้บทบาทผู้บริหาร และเมื่อใดจะใช้บทบาทผู้นิเทศ

ผู้บริหารจะนิเทศการศึกษาแก่ครูในโรงเรียนได้โดยวิธีการดังนี้ คือ

- 1) สืบหาปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานในกระบวนการเรียนการสอนของครู เพื่อทราบความต้องการและความจำเป็นที่จะต้องช่วยเหลือ
- 2) ศึกษาข้อเท็จจริงจากการประชุมของหมวดวิชาหรือครูในระดับ เพื่อแก้ปัญหาเฉพาะเรื่อง หรือประชุมเพื่อเตรียมงานภาคปฏิบัติร่วมกับครู
- 3) จัดประชุมอบรม หรือประชุมปฏิบัติการให้ความรู้แก่ครูภายในโรงเรียน โดยเชิญวิทยากรหรือผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้งในและนอกโรงเรียน
- 4) ส่งเสริมประสบการณ์ของครูให้ได้เห็นของจริง เช่น การไปดูงานโรงเรียนอื่น หรือการสาธิต โดยศึกษานิเทศก์ หรือวิทยากรพิเศษ
- 5) อำนวยความสะดวกในการเรียนการสอน เช่น สนับสนุนการจัดหาอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ จัดหาตำรา คู่มือต่าง ๆ
- 6) ประเมินผลงานทางวิชาการเป็นระยะ ๆ เพื่อแก้ไขหรือส่งเสริมให้ได้ผลดียิ่งขึ้นไป เช่น จัดแสดงผลงานทางวิชาการ จัดประกวดอุปกรณ์ (กรมสามัญศึกษา, 2527)

2) การฝึกอบรม

การฝึกอบรมครู เป็นกิจกรรมที่ผู้บริหารจัดขึ้น เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และการสอนและการทำงานของครูให้เกิดประสิทธิภาพสูงขึ้น ทุกวันนี้วิทยาการและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้น ครูมีความจำเป็นต้องแสวงหาและได้รับความรู้ใหม่ ๆ เพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องจัดดำเนินการให้มีการฝึกอบรมขึ้น เพราะการฝึกอบรมจะช่วยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ช่วยไม่ให้ครูเป็นคนล้าสมัย ไม่เฉื่อยชา มีความกระตือรือร้นในการทำงาน นอกจากนี้ยังช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีแก่คณะครูด้วย

การส่งเสริมการฝึกอบรมครูนั้น นักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวคิดในการจัดกิจกรรมไว้ดังนี้

พลัส หันนาคินท์ (2524) ได้จำแนกกิจกรรมพัฒนาครูประจำการออกเป็น 2 ประเภท คือ

- 1) กิจกรรมที่ทำตามลำพัง เป็นกิจกรรมที่ครูอาจทำเองตามความสมัครใจ หรือกิจกรรมที่โรงเรียนส่งเสริม ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ได้แก่ การฟังปาฐกถา การทดลอง และการทำวิจัย การเข้าร่วมประชุมทางวิชาการ การไปสังเกตการสอนในโรงเรียนอื่น ๆ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน การมีส่วนร่วมในการบริหารงานของโรงเรียน การประเมินความเจริญของตนเอง
- 2) กิจกรรมพัฒนาครูประจำการที่จัดเป็นหมู่คณะ กิจกรรมประเภทนี้ โรงเรียนจะเป็นผู้จัด ประกอบด้วยการประชุมคณะครูในโรงเรียน การประชุมปฏิบัติการ การปฏิบัติงานก่อนเปิดภาคเรียน การแต่งตั้งกรรมการและการแจกจ่ายข่าวสารของทางโรงเรียน

การประชุมอบรมทางวิชาการ เป็นกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพของหน่วยงานและองค์การต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นองค์การของรัฐหรือองค์การธุรกิจเอกชน หน่วยงานหรือองค์การทางการศึกษาก็มิได้มีข้อยกเว้น สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา กรม กอง ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จะกำหนดแผนงานในการพัฒนาศักยภาพต่าง ๆ ทั้งในระดับกรม กอง และระดับโรงเรียนโดยกำหนดโครงการฝึกอบรมไว้ในแผนงานการพัฒนาศักยภาพเป็นส่วนใหญ่ (ฉัตรนิภา คุปรัตน์, 2529)

การฝึกอบรมเป็นเครื่องมือในการพัฒนาศักยภาพกลุ่มเป้าหมายนั้น เพื่อแก้ไขการทำงานที่ด้อยประสิทธิภาพ เพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพในการทำงาน เพื่อเตรียมบุคคลให้พร้อมที่จะรับตำแหน่งสูงขึ้นหรืองานที่จะได้รับมอบหมายในอนาคตและเพื่อสร้างความเข้าใจของการสื่อสารในหลักการสำหรับคนในระดับเดียวกันหรือต่างระดับกันให้เกิดการประสานงานและร่วมมือกันทำงานให้ดีขึ้น (นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์, 2527)

จากแนวความคิดของนักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา พอสรุปได้ว่า การที่จะพัฒนาครูในโรงเรียนนั้น ผู้บริหารจะต้องเอาใจใส่เป็นอย่างดี ซึ่งจะต้องมีการนิเทศ ติดตามผลอย่างมีแบบแผนรวมทั้งการที่จะต้องเพิ่มความรู้ทางด้านวิชาการให้แก่ครูผู้สอน โดยการส่งครูเข้าอบรมตามระยะเวลา สิ่งที่ผู้บริหารจะลืมไม่ได้ ก็คือ การที่ครูเข้ารับการอบรม สัมมนาแล้ว ควรติดตามผลการอบรมของครูผู้สอนอย่างสม่ำเสมอ จะทำให้ครูผู้สอนเห็นความสำคัญของการเสนอแนะ ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้นอีกทางหนึ่งด้วย

2.4.6. การวัดและประเมินผล

การวัดและประเมินผล เป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่งของการจัดการศึกษาเพราะเป็นกระบวนการที่ทำให้ทราบว่าจัดการเรียนการสอน ตลอดจนความพยายามต่าง ๆ ของโรงเรียนที่ส่งเสริมการเรียนการสอนบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือไม่ และยังเป็นแนวทางในการแก้ไข และปรับปรุงวิธีการต่าง ๆ เช่น วิธีการสอน การแนะแนว การประเมินผลหลักสูตร แบบเรียน การใช้อุปกรณ์การสอน ตลอดจนการบริหารโรงเรียนและการเรียนของนักเรียนให้ถูกวิธียิ่งขึ้น ดังนั้น การวัดและประเมินผลการศึกษาจึงเป็นภาระหน้าที่ที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งที่ ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องสนใจศึกษาหาความรู้และจัดทำแผนการภายในโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

1) ความหมายของการวัดผลและประเมินผล

คำว่า "การวัดผล" และ "การประเมินผล" มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

ชวาล แพรัตกุล (2518) กล่าวว่า การวัดผล หมายถึง กระบวนการใด ๆ ที่จะให้ได้มาซึ่งปริมาณจำนวนหนึ่งอันมีความหมายแทนขนาด สมรรถภาพ นามธรรม

ส่วน สุจินต์ วิศวรานนท์ (2523) และบุญชม ศรีสะอาด และคณะ (2528) ได้ให้ความหมายคล้ายคลึงกันว่า เป็นกระบวนการที่จะให้ได้มาซึ่งตัวเลข และสัญลักษณ์ที่มีความหมายแทนคุณลักษณะหรือคุณภาพของสิ่งที่จะวัด โดยใช้เครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ และสิ่งที่วัดก็คือ คุณสมบัติหรือคุณลักษณะของสิ่งนั้น

ส่วน "การประเมินผล" ได้มีนักการศึกษาให้ความหมายไว้ดังนี้

ชวาล แพร์ตกุล (2518) และเสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ และคณะ (2522) ได้ให้ความหมายว่า การประเมินผลเป็นกระบวนการที่ครูนำผลที่ได้จากการวัดผล มารวมกัน เพื่อนำไปวินิจฉัย ตีราคา คุณค่า และชี้ขาดลงเป็นผลสรุปว่า เด็กคนนั้นมีคุณภาพสูงหรือต่ำ สมควรสอบได้หรือสอบตก

สุกัญญา ชำวีวรรณ และคณะ (2520) สมหวัง นิธิยานุวัฒน์ (2520) และบุญเชิด วิทยุญจน์ตพงษ์ (2527) ได้ให้ความหมายคล้ายคลึงกันว่า การประเมินผลเป็นกระบวนการตัดสินใจพิจารณาว่าสิ่งที่พิจารณานั้น มีคุณสมบัติกับเกณฑ์ที่ตั้งเอาไว้หรือไม่เพียงใด การประเมินผลที่ดีย่อมจะต้องกระทำอย่างมีระเบียบแบบแผนและจะบอกให้ทราบถึงปริมาณ คุณภาพ ที่สังเกตเห็นได้ว่ามีคุณค่าเพียงใด เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้

จากความหมายที่นักการศึกษาได้กล่าวมาแล้ว สรุปได้ว่า การวัดผล คือ กระบวนการที่ได้มาซึ่งตัวเลข จำนวนหรือปริมาณใดปริมาณหนึ่ง โดยอาศัยเครื่องมือหรือวิธีการต่าง ๆ เช่น การสังเกต การตรวจผลงาน การสอบถาม หรือสัมภาษณ์ และการใช้แบบทดสอบ ส่วนการประเมินผลนั้น เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายหลังการวัดผล โดยนำเอาผลของการวัดมาพิจารณาเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานอย่างใดอย่างหนึ่ง แล้วตัดสินออกมาว่า สูงหรือต่ำกว่าเกณฑ์ หรือเก่งปานกลาง ย่อม เป็นต้น

2) ความมุ่งหมายของการวัดผล

- (1) เพื่อจัดตำแหน่ง ใช้กันอยู่ 2 ประเภท คือ สอบเพื่อคัดเลือก และสอบเพื่อจำแนก
- (2) เพื่อวินิจฉัย คือ ต้องการค้นหาสมมุติฐาน เด็กแต่ละคนมีความเก่ง ย่อม วิชาใด เรื่องใด เพื่อหาทางช่วยเหลือ
- (3) เพื่อเปรียบเทียบ คือ ต้องการจะวัดความงอกงาม พัฒนาของเด็ก
- (4) เพื่อพยากรณ์ คือ ใช้คะแนนจากการทดสอบไปทำนายว่า ควรจะเรียนอะไร จึงจะสำเร็จ หรือประกอบอาชีพอะไร จึงจะดี
- (5) เพื่อประเมินค่า (สุภาพ วาดเขียน และ อรุณันท์ โภชนดา, 2520) เครื่องมือต่าง ๆ ที่ใช้ในการวัดผล โดยทั่วไปคือ การสังเกต การจัดอันดับคุณภาพ การสัมภาษณ์ การทดสอบ การบันทึกย่อย แบบสอบถามและแบบสำรวจ สังคมมิติ การตรวจผลงาน การให้จินตนาการ หรือการตรวจสอบความรู้สึคนึกคิดภายใน (สมพร สุทัศน์, ม.ร.ว., 2525)

การวัดและประเมินผล เป็นหน้าที่สำคัญของครูที่จะต้องติดตามผลการสอนว่าเป็นอย่างไร จะต้องดำเนินการเกี่ยวกับวิธีการที่จะทำการวัดผลได้ถูกต้องแม่นยำด้วย ดังนั้น ผู้บริหารก็มีส่วนรับผิดชอบในเรื่องของการวัดและประเมินผลด้วย เป็นเครื่องมือของผู้บริหารในการที่จะติดตามดูว่า สิ่งที่ได้มอบหมายไปนั้น ได้มีการปฏิบัติกันอย่างไรมีคุณค่ามากน้อยเท่าไร ผู้บริหารจึงมีบทบาทสำคัญอีกคนหนึ่ง ที่จะช่วยคอยดูแลส่งเสริมให้การวัดและประเมินผล เป็นไปตามที่คาดหวังไว้

2.5 การจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

จากการที่รัฐบาลได้เห็นถึงความจำเป็นที่ต้องมีการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานของประชากรให้สูงขึ้นในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และเห็นชอบให้หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องดำเนินโครงการต่าง ๆ เพื่อช่วยย่นให้เด็กได้มีโอกาสเรียนขั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมากขึ้น และต่อมา คณะรัฐมนตรีในคราวประชุม เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2533 เห็นชอบในหลักการให้มีการขยายการศึกษามัธยมศึกษาบังคับต่อไปอีก 3 ปี โดยการประกาศในท้องที่ที่มีความพร้อมเป็นปี ๆ ไป ทั้งนี้ให้มีการแก้ไขแผนการศึกษาแห่งชาติและพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้อง และในระหว่างที่ดำเนินการแก้ไขนั้น ให้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติดำเนินการโครงการนำร่องขยายโอกาสทางการศึกษา โดยบังคับต่อไปอีก 3 ปี โดยให้ใช้งบประมาณที่ได้รับตามปกติ และในพื้นที่ชนบทซึ่งมีอัตราการเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาค่อนข้างต่ำ เนื่องจากความยากจนของผู้ปกครอง ให้พิจารณาสิ่งจูงใจให้ผู้ปกครองส่งผู้อยู่ในความปกครองของตนเรียนต่อในรูปชุดเขยลักษณะใดลักษณะหนึ่งด้วย การดำเนินงานตามมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวข้างต้น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ดำเนินการคัดเลือกโรงเรียนเข้าโครงการนำร่องขยายโอกาสทางการศึกษาในปีการศึกษา 2533 จำนวน 119 โรงเรียน โดยพิจารณาจากความพร้อมของโรงเรียนในด้านอาคารสถานที่ บุคลากร วัสดุ ครุภัณฑ์ และความสนใจของผู้ปกครอง ในท้องถิ่นที่จะส่งบุตรหลานเข้าเรียน และเมื่อคราวประชุมคณะรัฐมนตรีในวันที่ 14 พฤษภาคม 2534 ได้มีมติเห็นชอบให้กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการขยายโอกาสทางการศึกษาไปสู่ส่วนภูมิภาค ในลักษณะของการกระจายอย่างทั่วถึง โดยให้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษา ตามโครงการนำร่องขยายการศึกษามัธยมศึกษาบังคับ หรือการศึกษาระดับพื้นฐานเพิ่มเติมปีละประมาณ 1,000 ห้องเรียน/โรงเรียน

นับตั้งแต่ปีการศึกษา 2534 เป็นต้นไป จนครบจำนวน 4,200 โรงเรียน ในปีการศึกษา 2538 ซึ่งในปีการศึกษา 2537 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้เปิดสอนชั้นมัธยมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาแล้วเป็นจำนวน 4,322 โรงเรียน โดยยึดหลักการ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

ก. เพื่อสนองนโยบายการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานแก่ประชาชนในชนบท

ข. ให้ประชาชนในชนบทที่ขาดแคลน ได้มีโอกาสส่งบุตรหลานเข้าเรียนให้สูงขึ้น

โดยโรงเรียนมัธยมศึกษาอยู่ใกล้บ้านของนักเรียน

ค. เป็นการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาแก่ผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา

ง. เป็นการกระจายโอกาสที่ประชาชนในชนบทจะได้รับการศึกษาจากการบริการของรัฐบาลเท่าเทียมกับประชาชนในเมือง

การดำเนินงานจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ได้รับการสนับสนุนปัจจัย มีกระบวนการเรียนการสอน และมีผลการดำเนินงาน ดังนี้

1) ปัจจัยดำเนินการ

(1) จำนวนนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และการเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

การสำรวจข้อมูล ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2534 ในปีการศึกษา 2533 นักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีจำนวน 826,975 คน ซึ่งเป็นปีสุดท้ายของแผนการศึกษา ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) ศึกษาต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในสถานศึกษาทุกสังกัด ร้อยละ 56.12 และในปีการศึกษา 2534 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2533 ซึ่งมีจำนวน 119 โรงเรียน อีก 1,244 โรงเรียน รวมเป็น 1,363 โรงเรียน ทำให้มีนักเรียนเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 62.53 และเรียนอยู่ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ร้อยละ 10.52 ซึ่งตามแผนพัฒนาการศึกษา ฉบับที่ 7 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กำหนดเป้าหมายเปิดขยายการศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่อจากชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อีก 3 ปี ในโรงเรียนประถมศึกษาอย่างน้อยกลุ่มโรงเรียนละ 1 โรงเรียน รวมไม่น้อยกว่า 4,200 โรงเรียนภายในปี 2538 ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สามารถดำเนินการเปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นได้ 4,322 โรงเรียน ซึ่งเกินกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้

สำหรับเป้าหมายการเรียนรู้ต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดจำนวน 168,000 คน ปรากฏว่าได้เข้าเรียนต่อจริง 162,584 คน คิดเป็นร้อยละ 96.78 ของเป้าหมายที่กำหนดไว้

จากการสำรวจข้อมูลในระยะครึ่งแผนพัฒนาการศึกษา ฉบับที่ 7 (ปี พ.ศ. 2537) ปรากฏว่านักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 86.37 ของนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยเรียนต่อในโรงเรียนสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ คิดเป็นร้อยละ 24.30 กรมสามัญศึกษา ร้อยละ 63.60 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ร้อยละ 2.99 และหน่วยงานอื่น ๆ ร้อยละ 9.11

(2) ความขาดแคลนด้านต่าง ๆ ของนักเรียนปีการศึกษา 2537

ตามแผนพัฒนาการศึกษา ฉบับที่ 7 กำหนดมาตรการในการดำเนินงานที่สำคัญด้านคุณภาพในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยให้มีการพัฒนาหลักสูตรและรูปแบบกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องและเหมาะสมกับความต้องการของสังคมและท้องถิ่น รวมทั้งการสนับสนุนสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ให้เพียงพอและเหมาะสม

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้รับงบประมาณเพื่อดำเนินการจัด การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2535 โดยสนับสนุนสื่อการเรียนการสอน เครื่องแบบนักเรียน เครื่องเขียนแบบเรียน วัสดุฝึกการเรียน เอกสารประกอบการสอน ครุภัณฑ์ การประชุมอบรมสัมมนา ตลอดจนค่าใช้จ่ายอื่น ๆ จำนวน 306 ล้านบาทเศษ คิดเฉลี่ย โรงเรียนละประมาณ 115,165 บาท หรือคิดเป็นค่าใช้จ่ายต่อนักเรียนคนละประมาณ 2,138 บาท ปีงบประมาณ 2536 ได้รับ 775 ล้านบาทเศษ เฉลี่ย โรงเรียนละ 222,635 บาท หรือนักเรียน คนละ 3,095 บาท ปีงบประมาณ 2537 ซึ่งมีนักเรียน 355,035 คน ได้รับงบประมาณ เพิ่มขึ้นเป็น 915 ล้านบาทเศษ แต่คิดเฉลี่ยค่าใช้จ่ายลดลงเป็นคนละ 2,580 บาท หรือเฉลี่ย โรงเรียนละ 211,900 บาท โรงเรียนจึงยังคงมีความขาดแคลน ยังไม่บรรลุตามมาตรการ ด้านคุณภาพที่กำหนดไว้

จากการสำรวจข้อมูลจากนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการ ศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ปีการศึกษา 2537 จำนวนนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 355,035 คนที่มีความขาดแคลนด้านต่าง ๆ ดังนี้

ก. เครื่องแบบนักเรียน	จำนวน 191,754 คน
ข. เครื่องเขียน	จำนวน 177,665 คน
ค. แบบเรียน	จำนวน 161,552 คน
ง. อาหารกลางวัน	จำนวน 137,819 คน
จ. ค่าพาหนะเดินทางไปโรงเรียน	จำนวน 69,134 คน

(3) จำนวนรายได้ของผู้ปกครองนักเรียน

จากการสำรวจรายได้ของผู้ปกครองนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติทั้ง 75 จังหวัด (ยกเว้นกรุงเทพมหานคร) โดยให้สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เก็บข้อมูล ซึ่งกลุ่มตัวอย่างจากโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จังหวัดละ 2 โรงเรียน จำนวน 85,847 คน มีรายได้จากการประกอบอาชีพต่าง ๆ รวมทั้งสิ้น 1,008,005,281 บาท คิดเฉลี่ยต่อคนมีรายได้ 11,741/ปี

(4) บุคลากร

จากการสำรวจข้อมูลพบว่า ตั้งแต่ปีการศึกษา 2535-2537 มีโรงเรียนที่ขาดแคลนครูผู้สอนสาขาวิชาต่าง ๆ ค่อนข้างสูงเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้

- ก. ครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์
- ข. ครูผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษ
- ค. ครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์
- ง. ครูผู้สอนวิชาภาษาไทย
- จ. ครูผู้สอนวิชาการทำงานและอาชีพ

(5) อาคารสถานที่

จากการสำรวจข้อมูลโรงเรียนที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2533-2537 จำนวน 4,322 โรงเรียนพบว่า ยังมีความขาดแคลนห้องพิเศษเพื่อจัดกิจกรรมสนับสนุนการเรียนการสอนในอัตราที่สูงมาก โดยคิดเป็นร้อยละของโรงเรียนทั้งหมดดังนี้

- ก. ขาดแคลนห้องสมุด คิดเป็นร้อยละ 68.24
- ข. ขาดแคลนห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 87.12
- ค. ขาดแคลนห้องฝึกงานอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 88.65
- ง. ขาดแคลนห้องโสตทัศนูปกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 91.07

(6) วัสดุครุภัณฑ์

จากข้อมูลสถิติประจำปี 2537 (10 มิถุนายน) โรงเรียนตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ได้รับการสนับสนุนงบประมาณเพื่อจัดหาวัสดุ ครุภัณฑ์ และอุปกรณ์การศึกษา เป็นเครื่องอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน ยังไม่พอเพียงทุกโรงเรียน จากการสำรวจข้อมูลปรากฏว่า โรงเรียนมีความขาดแคลนโต๊ะ เก้าอี้นักเรียนทุกโรงเรียนประมาณ 86,288 ชุด การแก้ปัญหาในปัจจุบันจัดหาใช้โต๊ะ เก้าอี้นักเรียนในระดับประถมศึกษา แต่ก็ไม่สะดวกและเหมาะสมต่อนักเรียน นอกจากนี้ยังมีความขาดแคลนอุปกรณ์การศึกษาลานาแม่ย์ วิชาวิทยาศาสตร์ วิชาการเกษตร อุปกรณ์การสอนวิชาชีพ และอุปกรณ์ประกอบการสอนอื่น ๆ อีกมาก

2) กระบวนการเรียนการสอน

(1) จำนวนวิชาอาชีพที่จัดสอนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ปีการศึกษา 2536 ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้กำหนดโครงสร้างวิชาการงานเป็นวิชาบังคับเลือก และโครงสร้างวิชาอาชีพเป็นวิชาเลือกเสรี โดยแบ่งเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มวิชางานผลิต กลุ่มวิชางานบริการ กลุ่มวิชางานเสริมงานผลิต และงานบริการ และกลุ่มวิชางานอาชีพอิสระระหว่างเรียน

(2) การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ในปีการศึกษา 2536 มีโรงเรียนได้พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ดังนี้

- ก. การเพิ่มเติมรายละเอียดเนื้อหาในรายวิชาที่มีอยู่แล้ว จำนวน 639 โรงเรียน
- ข. การกำหนดกิจกรรมเสริม จำนวน 611 โรงเรียน
- ค. การทำสื่อเสริม จำนวน 751 โรงเรียน
- ง. การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน จำนวน 657 โรงเรียน
- จ. การจัดทำรายวิชาเพิ่มเติม จำนวน 405 โรงเรียน

3) ผลการดำเนินงานจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

(1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่จบหลักสูตรปีการศึกษา

2535-2536

ตามแผนพัฒนาการศึกษา ฉบับที่ 7 กำหนดเป้าหมายด้านคุณภาพทางการเรียนของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ให้มีคุณลักษณะตามที่หลักสูตรกำหนดและทุกคนเป็นพลเมืองดี มีคุณธรรม จริยธรรมและมีความรู้ทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและท้องถิ่น

(2) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรกำหนดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2536

จากผลการประเมินผลการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 27,747 คน จากโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาทุกจังหวัด ปรากฏว่ามีนักเรียนผ่านเกณฑ์ของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรทั้ง 8 รายการ คิดเป็นประมาณร้อยละ 97 ของนักเรียนที่ได้รับการประเมิน

(3) การมีรายได้ระหว่างเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีการศึกษา 2536

ตามแผนพัฒนาการศึกษา ฉบับที่ 7 ได้กำหนดมาตรการด้านคุณภาพการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาให้หน่วยงานในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ดำเนินการร่วมมือประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ชุมชนและองค์กรตลาดแรงงาน ในการจัดประสบการณ์ทางด้านอาชีพให้แก่นักเรียน รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ทาให้นักเรียนมีรายได้ระหว่างเรียน

จากการสำรวจข้อมูลนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ปีการศึกษา 2536 ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาทุกจังหวัด จำนวน 132,487 คน ปรากฏว่า มีนักเรียนที่ใช้ประสบการณ์จากการประกอบกิจกรรมการเรียนการสอน มาทำงานให้มีรายได้จำนวน 21,810 คน คิดเป็นร้อยละ 16.46 จำนวนรายได้มีมูลค่าทั้งสิ้น 11,197,461 บาท คิดเฉลี่ยนักเรียนมีรายได้จำนวน 513 บาทต่อคนต่อปี

จำนวนนักเรียนจำแนกเป็นรายชั้นดังนี้คือ

ก. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีรายได้ระหว่างเรียนสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 22.57

ของนักเรียน ม.3

ข. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีรายได้ร้อยละ 16.79 ของนักเรียน ม.2

ค. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีรายได้คิดเป็นร้อยละ 13.45 ของนักเรียน ม.1

(4) การเรียนต่อหรือประกอบอาชีพของนักเรียนที่จบ ม.3

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ดำเนินการโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา โดยเปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษาานั้น ได้พิจารณาคัดเลือกโรงเรียนที่มีความพร้อมในด้านอาคารสถานที่บุคลากร วัสดุ ครุภัณฑ์ และผู้ปกครองในท้องถิ่น สนใจที่จะส่งบุตรหลานเข้าเรียน ในปีการศึกษา 2533 จำนวน 119 โรงเรียน

สำหรับในปีการศึกษา 2534 ได้เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาเพิ่มขึ้นเป็น 1,363 โรงเรียน และเพิ่มขึ้นทุกปีการศึกษาจนถึงปีการศึกษา 2537 ได้เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 4,322 โรงเรียน นักเรียนที่เข้าเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในปีการศึกษา 2533 และปีการศึกษา 2534 ได้จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในปีการศึกษา 2535 และ 2536 ตามลำดับ และได้ศึกษาต่อ หรือประกอบอาชีพ ดังนี้

ปีการศึกษา 2535 มีนักเรียนจบมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา เป็นรุ่นแรก จำนวน 3,146 คน ศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น 60.16 % โดยศึกษาต่อในสายสามัญ 27.54 % สายอาชีพ 25.53 % และสายอื่น ๆ 7.09 % ในส่วนที่ไม่ศึกษาต่อไปประกอบอาชีพ 35.78 % และที่ไม่ศึกษาต่อหรือยังไม่ทำงาน 4.06 %

ปีการศึกษา 2536 มีนักเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นรุ่นที่ 2 จำนวน 43,927 คน ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น 65.81 % สูงกว่าปีการศึกษา 2535 คิดเป็น 5.65 % โดยศึกษาต่อในสายสามัญ 33.74 % สายอาชีพ 25.74 % และสายอื่น ๆ 6.33 % ในส่วนที่ไม่ศึกษาต่อไปประกอบอาชีพ 29.52 % และที่ไม่ศึกษาต่อหรือยังไม่ทำงาน 4.66 %

(5) ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นต่อการจัดการเรียน

การสอน

จากการสำรวจข้อมูล ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นต่อการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา โดยให้สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดดำเนินการสุ่มเก็บตัวอย่างจากโรงเรียนในสังกัดอำเภอละ 2 โรงเรียน ทุกอำเภอ

ผลปรากฏว่ามีผู้ปกครองนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 84,683 คน แสดงความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน รับรู้และมีความพึงพอใจในการปฏิบัติของโรงเรียนอยู่ในเกณฑ์ระดับสูงถึงร้อยละ 73 (รายงานการประเมินผลแผนพัฒนาการศึกษา ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2535-2539 ระยะครึ่งแผน, 2539)

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยขอเสนอผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1) งานวิจัยในประเทศ

วรารมณ ปั้นลายนาค (2527) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารและครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี พบว่า ผู้บริหารและครูที่มีวุฒิทางการศึกษาต่างกันมีทัศนะต่อการบริหารงานวิชาการแตกต่างกัน ผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกันมีทัศนะแตกต่างกัน

สนธิ เหน้าสุทธิ (2527) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า มีปัญหาในระดับปานกลาง โดยมีปัญหาเกี่ยวกับครู หลักสูตร การเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล ส่วนการสนับสนุนการเรียนการสอน และชุมชนมีปัญหในระดับมาก โรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีปัญหาต่างกัน

ประเสริฐ ฉ่ำชื่นวงศ์ (2533) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิจิตร พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการวางแผนงานวิชาการโดยกำหนดนโยบายตามสภาพปัญหา และสอดคล้องกับนโยบายต้นสังกัด ผู้บริหารเป็นผู้รับผิดชอบการวางแผน การวางแผนใช้วิธีการประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นแล้วจัดทำเป็นแผนงานโครงการร่วมกับคณะกรรมการ ก่อนการปฏิบัติชี้แจงให้บุคลากรเข้าใจขั้นตอนและให้การสนับสนุนด้านงบประมาณวัสดุอุปกรณ์ มีการนิเทศติดตามผลโดยผู้บริหารใช้แบบสังเกตการปฏิบัติงาน มีการประเมินผลรายงานเป็นเอกสาร รวมทั้งนำผลการประเมินไปปรับปรุงแก้ไขในเรื่องที่เป็นปัญหา กิจกรรมที่โรงเรียนปฏิบัติมากที่สุด คือ การส่งเสริมการสอนในโรงเรียนมีการประชุมและกล่าวถึงในด้านการเรียนการสอนมากกว่าด้านอื่น ๆ ปัญหาและอุปสรรคส่วนมากขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติงานแต่ละด้าน

ขาดงบประมาณวัสดุและอุปกรณ์ แนวทางแก้ไขควรมีการพัฒนาบุคลากรและจัดสรรงบประมาณให้มากขึ้น

สุเมธ ประภาสวัสดิ (2531) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาการบริหารงานวิชาการ ตามความคิดเห็นของครูและผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดลพบุรี พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูมีความคิดเห็นต่อปัญหาการบริหารงานวิชาการ โดยรวมและแต่ละด้านอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาการบริหารงานวิชาการนั้นผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นเหมือนกันคือ ปัญหาด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน เกิดจากครูมีงานที่ต้องรับผิดชอบมากเกินไป ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนเกิดจากเนื้อหาในการวัดมีมากเกินไป ด้านการนิเทศการศึกษาเกิดจากเครื่องมือที่ใช้ในการนิเทศขาดประสิทธิภาพ เมื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติงานและขนาดโรงเรียนปรากฏว่าผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดต่างกันมีความเห็นไม่แตกต่างกัน

ธีระภาพ แก้วสีขาว (2532) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาการบริหารงานวิชาการ ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่มีความเห็นเกี่ยวกับปัญหาในการบริหารงานโดยส่วนรวม รายด้าน และรายข้ออยู่ในระดับปานกลางมีปัญหามากเพียงข้อเดียวคือในด้านงานห้องสมุด

วีรวรรณ เทพรักษ์ (2534) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา พบว่า การปฏิบัติงานวิชาการโดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับการปฏิบัติงานแต่ละด้านจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้คือ งานด้านการเรียนการสอน งานวัดผลและประเมินผล งานด้านวางแผนและกำหนดวิธีดำเนินงาน งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ งานห้องสมุด งานส่งเสริมการสอน งานนิเทศการศึกษา งานวัสดุประกอบหลักสูตร และสื่อการสอน และงานประชุมอบรมทางวิชาการ การปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติงาน

อุดม อุดม (2534) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ระดับปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น พบว่า ผู้บริหารมีทัศนะเกี่ยวกับระดับปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาตามขนาดและประสบการณ์พบปัญหาในระดับปานกลาง

อาราม สุวรรณชัยรบ (2534) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพในการบริหารวิชาการ ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกันมีทัศนะต่อการบริหารงานวิชาการแตกต่างกัน และผู้บริหารที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ต่างกันมีทัศนะต่อการบริหารงาน 9 ด้านแตกต่างกัน

สมพร นิยมศาสตร์ (2537) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการบริหารงานวิชาการ ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น พบว่า

- 1) สภาพปัจจุบัน โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ในจังหวัดขอนแก่น มีการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับ มาก ยกเว้นด้านการพัฒนาและส่งเสริมทางวิชาการมีการบริหารอยู่ในระดับ ปานกลาง
- 2) โรงเรียนมีปัญหในการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับ ปานกลาง แต่เมื่อพิจารณาตามตำแหน่ง ผู้บริหารเห็นว่ามีปัญหาอยู่ในระดับ น้อย ยกเว้นด้าน งบประมาณ วัสดุและอุปกรณ์ มีปัญหาอยู่ในระดับ ปานกลาง ส่วนครูมีความเห็นว่ามีปัญหาอยู่ในระดับ ปานกลาง
- 3) โรงเรียนมีความต้องการในการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมาก ผู้บริหารและครูมีความต้องการตามลำดับดังนี้
 - (1) ต้องการให้ผู้บริหารเป็นผู้นำทางวิชาการ
 - (2) ต้องการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของโรงเรียน
 - (3) ต้องการให้ครูผู้สอนได้รับงบประมาณเกี่ยวกับการเรียนการสอนเป็นพิเศษ
- 4) ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารงานวิชาการที่สำคัญคือ
 - (1) ผู้บริหารเห็นความสำคัญและสนับสนุนงานวิชาการ
 - (2) ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำทางวิชาการ
 - (3) ครูสนใจและเอาใจใส่ต่อการเรียนการสอน
 - (4) การบริหารงานวิชาการในรูปคณะกรรมการ
 - (5) ผู้บริหารมีนโยบายและกำหนดแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานวิชาการชัดเจนตามลำดับ

วีระพันธ์ แสนศรีมหาชัย (2535) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการดำเนินงานตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า

1) โรงเรียนได้มีการประชาสัมพันธ์ล่วงหน้า 1-3 เดือน โดยวิธีจัดประชุมชี้แจงกับชาวบ้านอย่างเป็นทางการ ชุมชนได้ให้ความช่วยเหลือด้านแรงงาน ศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียนจัดหาและ การใช้สื่อการสอน ด้านหลักสูตรจากกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา และการนิเทศติดตามผลจากสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ส่วนใหญ่โรงเรียนมีห้องเรียนในอาคารแบบถาวร ครูเข้าสอนครบ 7 วิชาหลัก และสอนตรงวิชาเอก โรงเรียนคัดเลือกครูให้สอนชั้นมัธยมศึกษา ยึดหลักคุณวุฒิและวิชาเอก ความชำนาญและประสบการณ์การสอนมากที่สุด โรงเรียนสนับสนุนให้ครูเข้าอบรมด้านหลักสูตรและการสอน และโรงเรียนได้รับงบประมาณในการดำเนินงานตามเกณฑ์การจัดสรรของ สปช. การนิเทศติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการอยู่ในระดับมาก โรงเรียนมีความพร้อมการใช้หลักสูตรมีการวางแผนการเรียน การวัดและประเมินผลอยู่ในระดับมาก และกิจกรรมการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นอยู่ในระดับปานกลาง

2) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อโครงการมากที่สุดมีความสนใจเรียน การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอยู่ในระดับมาก และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอยู่ในระดับน่าพอใจ

3) โรงเรียนแก้ปัญหาโดยการกำหนดความสำคัญก่อนหลัง ในการใช้งบประมาณใช้วัสดุครุภัณฑ์ของระดับประถมศึกษาหรือขอยืมจากโรงเรียนใกล้เคียงคัดเลือกครูที่มีความสามารถพิเศษหรือเลือกครูที่เรียนจบวิชาเอกที่ใกล้เคียง หรือขอครูจากโรงเรียนอื่นที่เรียนจบวิชาเอกที่ต้องการมาช่วยสอน จัดอบรมครูผู้สอน จัดหาเอกสารให้ครูได้ศึกษาค้นคว้าหรือศึกษาดูงานที่โรงเรียนอื่น

4) บุคคลที่เกี่ยวข้องให้การยอมรับการดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเชื่อว่าโรงเรียนสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และโครงการนี้เป็นประโยชน์สำหรับนักเรียนอยู่ในระดับมาก

ณรงค์ พร้อมโกมล (2535) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การติดตามการดำเนินงานตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในเขตการศึกษา 10 พบว่า

1) โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตการศึกษา 10 เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีความพร้อมในด้านอาคารสถานที่และบุคลากร โดยใช้บุคลากรที่มีอยู่เดิม และการจัดสรรบุคลากรในแต่ละจังหวัดและอำเภอให้มาช่วยราชการครู ได้รับคัดเลือกให้สอนตามความถนัด โดยคำนึงถึงความต้องการของผู้เรียนเป็นหลัก มีนักเรียน

เข้าเรียนอยู่ระหว่าง 8-65 คน โรงเรียนได้รับการสนับสนุนและช่วยเหลือจากประชาชนในด้านแรงงาน จากกลุ่มโรงเรียนด้านวัสดุครุภัณฑ์ จากสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ด้านการประชาสัมพันธ์ โรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา จะให้การช่วยเหลือโดยให้วัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน ระยะเวลาการเตรียมการโดยทั่วไปน้อย งบประมาณได้รับล่าช้าไม่ทันตามเวลา วัสดุอุปกรณ์ไม่เหมาะสมและไม่เพียงพอ

2) โรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานมีการเตรียมความพร้อมและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรได้ดี โดยเปิดสอนตามความต้องการของท้องถิ่น ส่งเสริมให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่มและตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยตนเอง ปัญหาการใช้หลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ การสอนวิชาชีพของแหล่งประกอบการและวิทยากรครูมีภาระมากเกินไป นักเรียนมีงานทำที่บ้านมากทำให้การเรียนไม่ต่อเนื่อง

3) การดำเนินการตามโครงการนี้ทำให้ภาระของครูมีมากขึ้น เพราะต้องสอนทั้งสองระดับ และครูขาดทักษะในการสอนในบางวิชา และการแบ่งงานไม่ได้สัดส่วนตามจำนวนนักเรียน นอกจากนี้ยังทำให้จำนวนนักเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาที่อยู่ใกล้เคียงจำนวนลดลง

4) ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนและผู้เกี่ยวข้องเห็นว่า การศึกษาขั้นพื้นฐานควรขยายเพิ่มขึ้นอีกโดยให้ประกาศบังคับทั่วไป โดยใช้หลักสูตรที่เน้นทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพ ให้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเป็นผู้จัดและให้หน่วยงานอื่น ๆ ช่วยสนับสนุนและเห็นว่าการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานจะพัฒนาคุณภาพชีวิต และความรู้ความสามารถมากขึ้น เป็นการกระจายโอกาสทางการศึกษาไปสู่ชนบทห่างไกล และไม่เป็นการแบ่งแยงเด็กจากโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา ส่วนประชาชนและนักเรียนเห็นว่าควรให้นักเรียนเรียนด้วยความสมัครใจ จะเรียนต่อจนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 นักเรียนไม่แน่ใจว่าเมื่อเรียนจบแล้วจะเรียนต่อไปหรือจะประกอบอาชีพ ผู้ปกครองที่ไม่ส่งลูกเรียน เหตุผลเพราะต้องการให้ลูกออกมาช่วยทำงาน และเห็นว่าถ้าให้เรียนต่อจะเสียค่าใช้จ่ายมาก

อนุช ธรรมวรรณ (2538) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาสมรรถภาพของหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่า สมรรถภาพของหัวหน้าหมวดวิชาที่มีสมรรถภาพโดยภาพรวมอยู่ในระดับ "มาก" และจำแนกสมรรถภาพรายด้าน พบว่า สมรรถภาพด้านความรู้อยู่ในระดับ "ปานกลาง" สมรรถภาพด้านทักษะปฏิบัติงาน และสมรรถภาพด้านคุณลักษณะและเจตคติอยู่ในระดับ "มาก"

เพียงพิศ พุกษะวัน (2538) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการของ โรงเรียนประถมศึกษา ในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน : กรณีศึกษาโรงเรียน ชุมชนดงม่วงไข่ จังหวัดสกลนคร พบว่า

1) โรงเรียนมีการวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ คือ การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี การจัดทำแผนการสอน การจัดทำบันทึกการสอน และการจัดทำปฏิทินปฏิบัติงานวิชาการ การวางแผนนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

2) ด้านการบริหารหลักสูตร โรงเรียนมีการเตรียมความพร้อมให้บุคลากร การส่งเสริมการเรียนการสอน การพัฒนาบุคลากร และการประชาสัมพันธ์หลักสูตร สามารถนำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดผลตามแนวทางที่โครงการกำหนด

3) ด้านการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนมีการจัดแผนการเรียนตามความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน การจัดตารางสอนจัดตามที่หลักสูตรกำหนด การจัดชั้นเรียนเป็นแบบ คละกันระหว่างเด็กเก่งกับเด็กอ่อน การจัดครูเข้าสอนเลือกตามความสามารถ ความถนัด และ สาขาวิชาเอกของครู การจัดแบบเรียนจัดตามรายวิชาที่เปิดสอนในหลักสูตรและมีบริการแจก แบบเรียนให้นักเรียนที่ขาดแคลน ครูมือครูได้รับจากสำนักงานการศึกษาจังหวัด แต่มี จำนวนไม่เพียงพอกับบุคลากร การปรับปรุงการเรียนการสอนใช้วิธีพัฒนาบุคลากร การปรับปรุง วิธีสอน การใช้สื่อ และการนิเทศการสอน

4) การวัดผลและประเมินผล ใช้วิธีการตามคู่มือการดำเนินงานของ สปช. กำหนด เกณฑ์การวัดผลโดยกลุ่มโรงเรียน และใช้ข้อสอบของกรมวิชาการ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนอยู่ในเกณฑ์ดี โรงเรียนมีการติดตามผลนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาแล้ว ปรากฏผลว่า นักเรียนที่จบไปแล้วศึกษาต่อในชั้นสูงขึ้นมีประมาณ ร้อยละ 60 และออกไปประกอบอาชีพ ร้อยละ 40

ประยูร อาษานาม (2535) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินผลการดำเนินงาน โครงการนำร่องขยายการศึกษามาคบักบับ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า โรงเรียนใน โครงการประมาณร้อยละ 81 ตั้งอยู่ในหมู่บ้านกำลังพัฒนาประมาณ 52 ของโรงเรียนในโครงการมีอาคารเรียนเฉพาะสำหรับนักเรียนชั้น ม.1-3 ประมาณร้อยละ 96 มีครุภัณฑ์สนับสนุน การเรียนการสอน ครูอาจารย์ประมาณร้อยละ 94 มีวุฒิปริญญาตรี ครูอาจารย์ประมาณ ร้อยละ 56 สอนเฉพาะระดับมัธยมศึกษา ประมาณร้อยละ 44 ได้สอนตรงกับวิชาเอกที่เรียนมา

โรงเรียนมีความพร้อมน้อยในการเตรียมการในการดำเนินการ ครูอาจารย์ประมาณร้อยละ 25 มีความเข้าใจหลักสูตรเป็นอย่างดี กิจกรรมการเรียนการสอนเน้นการแก้ปัญหาและการทำงานเป็นกลุ่ม นักเรียนที่เข้าเรียนตามโครงการนี้สำเร็จชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวนร้อยละ 77.87 และออกกลางคันร้อยละ 22.13 ปัญหาที่สำคัญได้แก่ การขาดแคลนครูและวิทยากรสอนวิชาชีพ การหนีหายจากสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอไม่เพียงพอ การขาดแคลนอุปกรณ์การเรียนการสอนและความไม่พร้อมของห้องทดลองและโรงฝึกงาน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเสนอความคิดเห็นว่าหลักสูตรควรเน้นวิชาการและวิชาชีพใกล้เคียงกัน

ทองอ่อน บัตถาวโร (2534) ได้ศึกษาการดำเนินงานโครงการนำร่องการขยายการศึกษาคณะบังคับในเขตการศึกษา 9 พบว่า ผู้บริหารโรงเรียน ครู และผู้เกี่ยวข้องมีความเห็น การศึกษาขั้นพื้นฐาน 6 ปี ไม่เพียงพอควรขยายเพิ่มเป็น 9 ปี ปัญหาในการดำเนินการได้แก่ การขาดแคลนอุปกรณ์การสอน ครูมีภาระการสอนมากเพราะจะต้องสอนทั้งระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา